

**SURUNKALI NOINFEKSION KASALLIKLAR TAHLILI VA
PROFILAKTIKANI OPTIMALLASHTIRISH YO‘LLARI MAVZUSI**

*Jamoat salomatligi va sog‘liqni saqlash menejmenti kafedrasida magistratura
rezidenti*

Ortikova Yulduzxon Odilxon qizi

Ilmiy rahbar: PhD, dotsent Z.Z.Aminov

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada surunkali noinfeksion kasalliklarning (SNK) aholi salomatligiga ta’siri, ularning asosiy xavf omillari hamda profilaktika choralarini takomillashtirish masalalari tahlil qilinadi. Yurak-qon tomir kasalliklari, qandli diabet, onkologik va surunkali nafas yo‘llari kasalliklari global miqyosda o‘lim va nogironlikning asosiy sabablaridan biri hisoblanadi. Maqolada birlamchi, ikkilamchi va uchlamchi profilaktika yo‘llarini optimallashtirish bo‘yicha ilmiy asoslangan takliflar berilgan.*

***Kalit so‘zlar:** surunkali noinfeksion kasalliklar, profilaktika, xavf omillari, sog‘lom turmush tarzi, tibbiy profilak*

Kirish

Bugungi kunda surunkali noinfeksion kasalliklar (SNK) dunyo bo‘yicha sog‘liqni saqlash tizimi oldida turgan eng dolzarb muammolardan biridir. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti ma’lumotlariga ko‘ra, barcha o‘lim holatlarining katta qismi aynan ushbu kasalliklar hissasiga to‘g‘ri keladi. Aholining turmush tarzi, ovqatlanish odatlari, jismoniy faollikning pasayishi va stress omillari SNK rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi. Shu sababli ushbu kasalliklarning oldini olish va profilaktikani optimallashtirish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Tadqiqot materiali va metodlari

Maqolada ilmiy adabiyotlar tahlili, statistik ma’lumotlarni umumlashtirish hamda taqqoslash metodlaridan foydalanildi. So‘nggi yillarda chop etilgan mahalliy

va xorijiy ilmiy manbalar asosida surunkali noinfeksion kasalliklarning tarqalishi, xavf omillari va profilaktika strategiyalari o'rganildi.

Natijalar va muhokama

Surunkali noinfeksion kasalliklarning asosiy turlari

SNK tarkibiga yurak-qon tomir kasalliklari, qandli diabet, onkologik kasalliklar, surunkali obstruktiv o'pka kasalligi va bronxial astma kiradi. Ushbu kasalliklar uzoq davom etishi, doimiy nazorat va davolashni talab qilishi bilan xarakterlanadi.

Xavf omillari

Asosiy xavf omillariga quyidagilar kiradi:

- noto'g'ri ovqatlanish;
- kamharakat turmush tarzi;
- chekish va alkogol iste'moli;
- ortiqcha vazn va semizlik;
- psixoemotsional stress.

Ushbu omillarni kamaytirish SNK rivojlanish xavfini sezilarli darajada pasaytiradi.

Profilaktikani optimallashtirish yo'llari

Profilaktika quyidagi bosqichlarda amalga oshirilishi lozim:

1. Birlamchi profilaktika – sog'lom turmush tarzini shakllantirish, to'g'ri ovqatlanish, jismoniy faollikni oshirish.
2. Ikkilamchi profilaktika – kasalliklarni erta aniqlash, skrining tekshiruvlarini muntazam o'tkazish.
3. Uchlamchi profilaktika – asoratlarning oldini olish, rehabilitatsiya va bemor hayot sifatini yaxshilash.

Profilaktik dasturlarga raqamli texnologiyalarni joriy etish, aholi o'rtasida tibbiy savodxonlikni oshirish va birlamchi tibbiy bo'g'inni kuchaytirish samaradorlikni oshiradi.

Xulosa

Surunkali noinfeksion kasalliklar sog'liqni saqlash tizimi uchun jiddiy muammo bo'lib, ularning oldini olish kompleks yondashuvni talab etadi. Profilaktikani optimallashtirish sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish, erta diagnostika va uzluksiz tibbiy nazorat orqali amalga oshirilishi lozim. Ushbu choratadbirlar aholi salomatligini yaxshilash va ijtimoiy-iqtisodiy yo'qotishlarni kamaytirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti. Surunkali noinfeksion kasalliklar bo'yicha hisobotlar.
2. Axmedov A.A. Ichki kasalliklar propedevtikasi. – Toshkent, 2020.
3. Harrison's Principles of Internal Medicine. – New York, 2022.